

Отримано: 21 січня 2020 року

Прорецензовано: 23 січня 2020 року

Прийнято до друку: 29 січня 2020 року

e-mail: sheremeta@tdmu.edu.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2020-9(77)-19-22

Шеремета Л. П. Реалізація комунікативного методу навчання на заняттях з української мови як іноземної (на матеріалі заняття «наша родина»). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 19–22.

УДК: 372.881.1

Шеремета Людмила Павлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови
Тернопільський національний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАНЯТТЯ «НАША РОДИНА»)

У статті представлена система методичної роботи над формуванням у іноземних студентів-медиків комунікативних умінь. Доведено, що формування української мовленнєвої компетенції студентів-іноземців відбувається на основі мовної підготовки, що на початковому етапі вивчення мови включає в себе вільне володіння лексикою.

Обґрунтовано необхідність дослідження основних аспектів вивчення теми «Наша родина». Подано спеціальні навчальні техніки та інноваційні підходи до вивчення української мови. Розроблено систему вправ, метою якої є збагачення словникового запасу іноземців, розвиток усного й писемного, монологічного та діалогічного мовлення, удосконалення вмінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Описано авторську методику засвоєння матеріалу, спрямовану на оптимальний відбір шляхів підвищення ефективності заняття. Подано методичні рекомендації щодо формування в іноземних студентів медичного профілю умінь і навичок діалогічного мовлення.

Ключові слова: українська мова як іноземна, система вправ, лексико-граматичний матеріал, комунікативні потреби, професійне спрямування.

Liudmyla P. Sheremeta,

Associate professor at the Department of Ukrainian Language
I. Horbachevsky Ternopil National Medical University

IMPLEMENTATION OF THE COMMUNICATE METHOD OF TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS AS A FOREIGN LANGUAGE (ON THE MATERIAL OF THE LESSON «OUR FAMILY»)

In the article presents a system of methodical work on the formation of communicative skills in foreign medical students while studying the topic «My Family». The content of teaching Ukrainian as a foreign language is outlined, peculiarities of mastering oral and written forms of language are analyzed. It has been proved that the formation of the Ukrainian language competence of foreign students is based on language training, which at the initial stage of language learning involves free fluency in vocabulary.

The necessity to study the main aspects of studying the topic «My Family», aimed at finding the best means and methods to meet the basic communicative needs of students in everyday and educational and professional spheres (mastering linguistic and speaking skills and developing communication skills and topical for service in the Ukrainian language environment).

The basic aspects of forming of communicative and skills skills will help to optimize the process of education of foreign students in higher education institutions of Ukraine and can be used in the further development of new methods of assessing the level of professional training of future medical professionals.

Provided special educational equipment and innovative approaches to the study of the Ukrainian language. Development a system of exercises aimed at enriching the vocabulary of foreigners development of oral and written, monologue and dialogical speech, improving skills from all types of speech activities.

The author's method of mastering the material, aimed at the optimal selection of ways to improve the efficiency of the lesson, is described. Methodical recommendations are given for the development of a medical profile of foreign students in the medical profile of dialogue.

Key words: Ukrainian language as a foreign language, system of exercises, lexico-grammatical material, communicative needs, professional direction.

Постановка проблеми. Міжнародна та мовленнєво-культурна адаптація студентів-іноземців є важливим етапом реформування медичної освіти на сучасному етапі. Цей процес пов'язаний і певною мірою залежить від змісту та якості мовної підготовки студентів у закладах вищої освіти МОЗ України, на основі якої відбувається формування української мовленнєвої компетенції, що зумовлена потребою забезпечення вивчення державної (української) мови іноземними студентами в обсязі, необхідному для навчання та побутового спілкування відповідно до освітніх програм. Основна мета вивчення мови іноземцями – комунікативна, що полягає у вивченні мови як засобу спілкування у розмовно-побутовій та професійній сфері.

Відповідно до цього, процес вивчення української мови як іноземної у Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України спрямований на «практичне володіння мовою на рівні, достатньому для здійснення пізнавальної діяльності в соціокультурній і навчально-професійній сферах, що реалізується за допомогою комплексного підходу до підготовки майбутніх спеціалістів і передбачає взаємодію комунікативних, освітніх і виховних цілей» [5]. У програмі курсу «Українська мова як іноземна» враховано державний статус української мови, її суспільні функції; як основне завдання визначено «здійснення навчального, розвивального і виховного впливів на інокомунікантів, сприяння формуванню особистості, готової до активного спілкування в усіх сферах суспільного життя, зокрема в навчаль-

но-професійній діяльності; передбачено відповідні форми організації, методи й технології навчання української мови як іноземної» [5].

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблемою вивчення української мови як іноземної, в основі якої покладено комунікативних підхід, займалося багато методистів та наукових колективів; найбільш вагомий внесок зробили Л. Єфімов, Т. Лагути, Б. Сокол, О. Тростинської. У 2018 році колективом кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбавчевського МОЗ України було видано посібник «Українська мова як іноземна», в основі якого покладено комунікативний підхід до вивчення мови [6].

Формулювання завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розробці основних аспектів методики вивчення теми «Наша родина» з української мови як іноземної, в основу якої покладено комунікативний підхід.

Виклад основного матеріалу. Вивчення української мови як іноземної за комунікативним принципом передбачає: 1). оволодіння мовою щоденного спілкування; 2). уміння використовувати загальноживану і професійну лексику, граматичні конструкції в комунікативних актах; 3). створення й розвиток позитивної мотивації до навчання, активізація пізнавальної діяльності студентів; 4). здатність до самооцінки й самовдосконалення, професійного росту; 5). виховання поваги до України, українського народу, його традицій, звичаїв і цінностей, національної культури й історії.

Оволодіння засобами спілкування відбувається на основі інтуїтивного використання фрагментів висловлювання. Уже з перших занять розвиток мовлення студентів-іноземців спрямований на вдосконалення вмінь і навичок правильного спілкування у певних соціально-побутових ситуаціях (теми «Люди і речі навколо нас», «Дім. Квартира. Кімната», «Країни й національності», «Моя сім'я», «Наша родина», «У магазині», «Опис зовнішності» тощо [3]. Згодом до таких мовленнєвих ситуацій додається матеріал професійного спрямування, зокрема, теми «Хвороби. Травми», «Медицина. Медичні спеціальності. Медичний персонал», «Сучасні медичні технології», «Перша медична допомога», «Довідка. Рецепт», «Медична карта хворого» [5]. Завданням викладача при цьому є підбір відповідної системи вправ, спрямованої на ефективне засвоєння та користування мовою у повсякденних ситуаціях спілкування іноземців.

Відповідно до програми курсу «Українська мова як іноземна» заняття «Наша родина» є тематичним продовженням заняття «Моя сім'я», на яке відводиться 4 години – 2 практичних заняття. Мета заняття «Наша родина» передбачає: 1) поглиблення знань студентів про форми родового відмінка особових займенників, особливостей їх уживання; 2) вміння утворювати форми дієслів працювати», «повторювати», «бачити», «могти» у теперішньому часі; 3) удосконалення навичок побудови запитань до тексту та відповідей на них; 4) вміння будувати діалоги на запропоновану тему, розповідати про свою родину чи родину друга. На нашу думку, на занятті доцільним буде використання словника, різноманітних лексико-граматичних завдань та творчих вправ комунікативно-ситуативного характеру, використання інформативних таблиць, текстів, діалогів. Для поточного контролю подано тестові завдання, виконання яких допоможе викладачу правильно оцінити знання студентів.

Пропонуємо систему вправ на опрацювання заняття «Наша родина» (систему вправ до першого заняття цієї тематичної групи подано у статті «Використання комунікативного методу під час вивчення теми «Моя сім'я» іноземними студентами-медиками (Стаття 1)»[7]).

Завдання 1. Прочитайте і запам'ятайте.

бібліотекар – librarian
бачити – to see
виконувати – to do
ліжка – bed
масло – oil, butter
могти – to able, can
найближчий – nearest, neighbor
ножиці – scissors
окуляри – glasses
пенсіонер – pensioner
повторювати – to repeat
пояснювати – to explain
працювати – to work
правило – rule
рідний – native
фармацевт – pharmacist

Завдання 2. Відповідайте.

1. Де живе Ваша сім'я? Яка вона? 2. Чиї батьки живуть у Нігерії? 3. Ваш дядько стоматолог? 4. Де працює Ваша мама? 5. Ви сумуєте за своєю сім'єю? 6. Вашого батька звали Адольф? Хто він? 7. Хто із студентів вашої групи приїхав із Польщі? 8. Як звали Ваших дідуся і бабусю? Хто вони? 9. Ваші батьки живуть в Індії? 10. У Вас є брат чи сестра? Як їх звати? 11. Ваш брат студент? А хто він? 12. Яка ваша рідна країна? 13. Вашу сестру звали Агата? 14. Ким Ви хочете бути?

Завдання 3. Запитайте у Вашого друга про його сім'ю. Як звати його батьків, його сестер чи братів і найближчих родичів.

Завдання 4. Пишіть. Поставте слова у дужках у правильній формі.

1. (Я) звали Тетяна. 2. У (я) велика сім'я. 3. Це (мій) мама Агата. 4. Це (моя) батько Аркадіуш. 5. А це (моє) брат Віталій. 6. У (я) тітка Бріджет. 7. У (вона) є чоловік. 8. (Він) звали Домінік. 9. А це (вони) дочка. 10. (Вона) звали Аліна. 11. А це (вони) син. 12. (Він) звали Томаш. 13. У (ми) є бабуся Катерина і дідусь Микола. 14. А це (ми) друзі.

Завдання 5. Запам'ятайте.

	Бачити	Могти
Я	бачу	можу
Ти	бачиш	можеш
Він	бачить	може
Вона		
Воно		
Ми	бачимо	можемо
Ви	бачите	можете
Вони	бачать	можуть

	Працювати	Повторювати
Я	працюю	повторюю
Ти	працюєш	повторюєш
Він	працює	повторює
Вона		
Воно		
Ми	працюємо	повторюємо
Ви	працюєте	повторюєте
Вони	працюють	повторюють

Завдання 6. Пишіть за зразком.

Зразок: Вона, він (працювати). – Він, вона працює.

1. Я (могти). 2. Вони (пояснювати). 3. Ти (думати). 4. Ви (жити). 5. Вона (бачити). 6. Ми (слухати). 8. Вони (повторювати). 9. Я (працювати). 10. Ви (виконувати). 11. Ти (могти). 12. Ми (розуміти). 13. Він (повторювати). 14. Я (бачити). 15. Ви (працювати). 16. Вони (думати). 17. Вона (могти). 18. Ти (пояснювати). 19. Я (виконувати). 20. Ви (бачити).

Завдання 7. Пишіть правильно речення.

1. Аміна (бачити) подругу. 2. Ми (розуміти) викладача. 3. Володимир (працювати) в університеті. 4. Студенти (повторювати) правило. 5. Мацей (думати) про дівчину. 6. Ти (виконувати) завдання. 7. Оксана (могти) пояснити завдання. 8. Вони (слухати) музику. 9. Мій друг (працювати) у лікарні. 10. Викладач (пояснювати) вправу. 11. Медсестра (слухати) лікаря. 12. Ти (повторювати) анатомію. 13. Студенти (жити) у новому будинку. 14. Патрик і Мацей (приїхати) з Польщі.

Завдання 8. Продовжте речення.

1. Мене звати .... 2. Я приїхав з .... 3. Зараз я живу в .... 4. У мене велика .... 5. Моя сім'я живе у .... 6. Мого батька звати .... 7. Він працює .... 8. Мою маму звати .... 9. Мама працює .... 10. У мене є старша .... 11. Її звати .... 12. Мій молодший брат ... навчається в університеті. 13. Мої дідусь ... і бабуся ... – .... 14. Я сумую за своєю ....

Завдання 9. Знайдіть у реченнях помилки та виправте їх.

1. Я звати Ахмед. 2. Мій сестра – студентка. 3. Це наше дідусь. 4. Ця жінка – моє мама. 5. У вона є молодша сестра. 6. Ти звати Річард. 7. Це ваш батьки. 8. У я старший брат. 9. Це її дружина. 10. У ти є подруга Анна. 11. Вона звати Вікторія. 12. Це моя брат. 13. Він звати Джулія. 14. Це моя дідусь і бабуся.

Завдання 10. Читайте. Поставте питання до тексту і дайте на них відповіді.

Привіт! Мене звати Андрій. Я студент. У мене є велика сім'я. Мій тато – Олександр Миколайович. Він лікар. Мою маму звати Олена Іванівна. Вона вчитель. Ще у мене є молодший брат і старша сестра. Мою сестру звати Ольга, а мого брата – Андрій. Вони навчаються в університеті. Мої дідусь Володимир Михайлович і бабуся Надія Павлівна – пенсіонери. Моя тітка Анна Романівна – стоматолог, а дядько Ігор Степанович працює фармацевтом.

Завдання 11. Розкажіть про себе, Вашу сім'ю. Хто Ви? Хто Ваші батьки і найближчі родичі, як їх звати, де вони працюють чи навчаються?

Завдання 12. Тестові завдання.

- До займенника «вони» доберіть правильну форму дієслова «пояснювати»:
  - пояснюють
  - пояснює
  - пояснюєш
  - пояснювають
  - пояснюю
- До займенника «я» доберіть правильну форму дієслова «працювати»:
  - працюєш
  - працюю
  - працюємо
  - працює
  - працюєте

3. До займенника «ви» доберіть правильну форму дієслова «виконувати»:
- А. виконую
  - В. виконую
  - С. виконуєте
  - Д. виконусте
  - Е. виконують
4. До займенника «я» доберіть правильну форму дієслова «пояснювати»:
- А. пояснюєте
  - В. пояснюєш
  - С. пояснюєш
  - Д. пояснюю
  - Е. пояснюю
5. Виберіть правильне речення:
- А. Аміна бачу подругу.
  - В. Аміна бачить подругу.
  - С. Аміна бачите подругу.
  - Д. Аміна бачиш подругу.
  - Е. Аміна бачать подругу.
6. Виберіть правильне речення:
- А. Оксана можу пояснити завдання.
  - В. Оксана можеш пояснити завдання.
  - С. Оксана можете пояснити завдання.
  - Д. Оксана може пояснити завдання.
  - Е. Оксана можуть пояснити завдання.
7. Виберіть правильне речення:
- А. Мій друг працює у лікарні.
  - В. Мій друг працюють у лікарні.
  - С. Мій друг працює у лікарні.
  - Д. Мій друг працюєте у лікарні.
  - Е. Мій друг працюєте у лікарні.
8. Виберіть правильне речення:
- А. Ти виконуєш завдання.
  - В. Ти виконеш завдання.
  - С. Ти виконую завдання.
  - Д. Ти виконую завдання.
  - Е. Ти виконувати завдання.

Довідка. 1. А., 2. В., 3. Д., 4. Е., 5. А., 6. Д., 7. С., 8. В.

Висновки з дослідження та перспективи. Система вправ для вивчення теми «Наша родина» допоможе студентам-іноземцям формувати відповідні уміння і навички, необхідні для їх повсякденного спілкування. Перший етап – це запам'ятовування слів, виразів, що стосуються соціально-побутової сфери. Наступний етап – розвиток самоконтролю, підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. URL : <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/5396> (дата звернення 10.09.2018).
2. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. Київ, 2004. 187 с.
3. Українська мова як іноземна : навч. посіб. Тернопіль, 2018. 168 с.
4. Українська мова як іноземна : посіб. Тернопіль, 2017. 328 с.
5. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей : навч. посіб. Тернопіль : ТНМУ, 2019. 312 с.
6. Українська мова як іноземна: Робоча програма для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я». Тернопіль, 2019. 36 с. URL : <http://moodle.tdmu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=152209> (дата звернення 15.01.2020)
7. Шеремета Л.П. Використання комунікативного методу під час вивчення теми «Моя сім'я» іноземними студентами-медиками (Стаття 1). *Інноваційна педагогіка : Науковий журнал*. Випуск 9. Т. 3. Одеса, 2019. С. 103–107.